

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
GIOVANNI PITRUZZELLA
esitatud 15. detsembril 2022¹

Kohtuasi C-570/21

I. S.,
K. S.
versus
YYY. S. A.

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie
(Varssavi-Wola rajoonikohus Varssavis, Poola))

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Direktiiv 93/13/EMÜ – Ebaõiglased tingimused
tarbijalepingutes – Mõiste „tarbija“ – Kahesuguse eesmärgiga leping, mille sõlmib isik, kes
tegeleb kutse- või kaubandustegevusega, ja teine isik, kes ei tegele mitte ühegi kutsetegevusega –
Kutse- või kaubandustegevusega seotud eesmärgi marginaalsus või mittedomineerivus sõlmitud
lepingu üldkontekstis

1. Kas ebaõiglaste lepingutingimuste vastu liidu õiguses ette nähtud kaitse seisukohast võib
käsitada tarbijana isikut, kes sõlmis kaubandus- või kutsetegevusega tegeledes laenulepingu koos
teise laenuvõtjaga, kes ei tegele analoogse tegevusega, juhul, kui esimesena nimetatu tegutses
osaliselt oma kaubandus- või kutsetegevuse raames ja osaliselt sellest väljaspool, kui lepingu
üldkontekstis ei ole kaubandus- või kutsetegevusega seotud olemus domineeriv?

I. Õiguslik raamistik

A. Euroopa Liidu õigus

1. Direktiiv 93/13/EMÜ
2. Direktiivi 93/13/EMÜ² artikli 1 lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesoleva direktiivi eesmärk on ühtlustada liikmesriikide õigus- ja haldusnormid, mis käsitlevad
ebaõiglasi tingimusi müüja või teenuste osutaja ning tarbija vahel sõlmitud lepingutes.“

¹ Algkeel: itaalia.

² Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288), edaspidi „direktiiv 93/13/EMÜ“.

3. Direktiivi artiklis 2 on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

[...]

- b) „tarbija“: füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega;
- c) „müüja või teenuste osutaja“ – füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis on seotud tema kaubandus-, majandus- või kutsetegevusega, olenemata sellest, kas ettevõtte on era- või riigiomanduses.“

2. *Direktiiv 2011/83/EL*

4. Direktiivi 2011/83/EL³ põhjenduses 17 on sätestatud:

„[t]arbija määratlus peaks hõlmama füüsilisi isikuid, kes tegutsevad väljaspool oma kaubandus-, majandus-, ametialast või kutsetegevust. Kui aga leping on sõlmitud eesmärkidel, mis on osaliselt seotud isiku kaubandustegevusega ja osaliselt mitte (kahesuguse eesmärgiga lepingud) ning kaubanduslik eesmärk on piiratud ega ole lepingu kontekstis domineeriv, tuleks ka antud isikut lugeda tarbijaks.“

5. Käesoleva direktiivi artiklis 2 „Mõisted“ on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- 1) „tarbija“ – füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga reguleeritud lepingute raames tegutseb eesmärgil, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus-, ametialase või kutsetegevusega;
- 2) „kaupleja“ – füüsiline või juriidiline isik, olenemata sellest, kas viimane on era- või avalik-õiguslikus omandis, kes käesoleva direktiiviga reguleeritud lepingute raames tegutseb – kaasa arvatud teiste isikute kaudu, kes tegutsevad tema nimel või ülesandel – eesmärgil, mis on seotud tema kaubandus-, majandus-, ametialase või kutsetegevusega. [...]“.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT 2011, L 304, lk 66), edaspidi „direktiiv 2011/83“.

3. Direktiiv 2013/11/EL

6. Direktiivi 2013/11/EL⁴ põhjenduses 18 on ette nähtud:

„Mõiste „tarbija“ peaks hõlmama füüsilisi isikuid, kes tegutsevad väljaspool oma kaubandus-, ettevõtlus-, oskus- või kutsetegevust. Kui aga leping on sõlmitud eesmärkidel, mis on osaliselt seotud isiku kaubandustegevusega ja osaliselt mitte (kahesuguse eesmärgiga lepingud) ning kaubanduslik eesmärk on piiratud ega ole tarne kontekstis domineeriv, tuleks ka see isik arvata tarbijaks.“

7. Kõnealuse direktiivi artikli 4 „Mõisted“ punktides a ja b on sätestatud:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „tarbija“ – füüsiline isik, kes tegutseb eesmärgil, mis ei ole seotud tema kaubandus-, ettevõtlus-, oskus- või kutsetegevusega;
- b) „kaupleja“ – füüsiline või juriidiline isik, olenemata sellest, kas ta on era- või avalik-õigusliku isiku omandis, kes tegutseb eesmärgil, mis on seotud tema kaubandus-, ettevõtlus-, oskus- või kutsetegevusega, sealhulgas tema nimel või ülesandel tegutsevate isikute kaudu;

[...]“.

4. Määrus (EL) nr 524/2013

8. Määruse nr 524/2013⁵ põhjenduses 13 on ette nähtud:

„Mõiste „tarbija“ peaks hõlmama füüsilisi isikuid, kes tegutsevad väljaspool oma kaubandus-, ettevõtlus-, oskus- või kutsetegevust. Kui aga leping on sõlmitud eesmärkidel, mis on osaliselt seotud isiku kaubandustegevusega ja osaliselt mitte (kahesuguse eesmärgiga lepingud) ning kaubanduslik eesmärk on piiratud ega ole tarne kontekstis domineeriv, tuleks ka see isik arvata tarbijaks.“

9. Ka sama määruse artikli 4 punktides a ja b „Mõisted“ on ette nähtud:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

- a) „tarbija“ – direktiivi 2013/11/EL artikli 4 lõike 1 punktis a määratletud tarbija;
- b) „kaupleja“ – direktiivi 2013/11/EL artikli 4 lõike 1 punktis b määratletud kaupleja;

[...]“.

⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta direktiiv 2013/11/EL tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise direktiiv) (ELT 2013, L 165, lk 63), edaspidi „direktiiv 2013/11“.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta määrus (EL) nr 524/2013 tarbijavaidluste internetipõhise lahendamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (tarbijavaidluste internetipõhise lahendamise määrus) (ELT 2013, L 165, lk 1), edaspidi „määrus nr 524/2013“.

B. Poola õigus

10. Tsiviilseadustiku (Kodeks cywilny) artikli 22¹ põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsioonis on „tarbija“ määratletud kui „iga füüsiline isik, kes sõlmib ettevõtjaga tehinguid, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- või kutsetegevusega“.

11. Tsiviilseadustiku artiklis 385¹ on sätestatud:

„(1) Tarbijalepingu tingimused, mida ei ole eraldi läbi räägitud, ei ole tarbijale siduvad, kui need kujundavad tarbija õigusi ja kohustusi viisil, mis on vastuolus heade tavadega, ning kahjustavad tõsiselt tarbija huve (keelatud lepingutingimused). See säte ei kehti tingimuste kohta, mis määravad poolte põhisooritused, sh hinna või tasu, kui need tingimused on sõnastatud üheti mõistetavalt.

(2) Kui mõni lepingutingimus ei ole lõike 1 kohaselt tarbijale siduv, jääb leping muus osas pooltele siduvaks.

(3) Lepingutingimused, mida ei ole eraldi läbi räägitud, on need, mille sisu ei ole tarbija saanud tegelikult mõjutada. Eelkõige on need lepingutingimused, mida sisaldab teise lepingupoole koostatud lepingu tüüpvorm.

(4) Kohustus tõendada, et tingimused on eraldi läbi räägitud, lasub sellel, kes nii väidab.“

II. Asjaolud, põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

12. 28. veebruaril 2006 taotlesid I. S. ja K. S. põhikohtuasja kostja esindajalt indekseeritud hüpoteeklaenu sõlmimist (Šveitsi frankides), et tasuda ühe abikaasa majandustegevusest tulenevaid võlgu, ja osaliselt selleks, et osta kinnisasi.

13. Taotletud summad olid kokku 206 120 Poola zlotti (PLN), millest 96 120 zlotti oli määratud ühe põhikohtuasja hageja kohustuste rahastamiseks ja 110 000 zlotti isiklike tarbimisvajaduste rahuldamiseks.

14. Mis puudutab põhikohtuasja hagejate seisundit laenuläbirääkimistel, siis I. S. tegeles kutsetegevusega seltsinglasena. K. S. töötas aga lukksepana ühe äriühingu alluvuses.

15. 21. märtsil 2006 sõlmisid ühelt poolt I. S. ja K. S. ning teiselt poolt krediidasutus, kes on põhikohtuasjas kostja, lõpuks Šveitsi frangi vahetuskursiga indekseeritud laenulepingu kogusummas 198 996,73 zlotti tingimustel, mis olid ette nähtud põhilepingus ja hüpoteeklaenu lepingu üldtingimustes.

16. Kõnealune summa oleks tulnud tagasi maksta 300 ühes ja samas summas osamaksena. Tuleb märkida, et esimene laenu osa oleks olnud määratud selleks, et tasuda 70 000 zlotti, mille krediidasutus oli maksnud hagejatele konkreetselt I. S-i äriühingu nimel avatud kontole, mis pärast tagasimaksmist viivitusega suleti.

17. Ütluste kohaselt, mille I. S 11. jaanuari 2021. aasta istungil andis, seadis põhikohtuasja kostja kõnealuse summa laenuks andmise sõltuvaks tingimusest, et osa laenuks võetud summast oli määratud majandustegevusega seotud võla tasumiseks teisele krediidasutusele.

18. Üks teine osa laenu esimesest osast oli määratud teatavate kindlustusmaksete tasumiseks.

19. Laenu teine osa kattis: 9720 Poola zloti suuruse summa, mis pidi tasutama äriühingu 18. aprillil 2005 võetud laenu katteks; 7400 Poola zloti suuruse summa, mis tasuti äriühingu stardilaenu tagasimaksena laenuvõtjast võlausaldajale; 9000 Poola zloti suuruse summa laenuvõtja muude laenuvõtja kontol olevate finantsvõlgade tagasimaksmiseks; 93 880 Poola zloti tarbimiskuludeks.

20. Hiljem esitasid laenuvõtjad riigisisesele kohtule hagi põhikohtuasja käesoleva kostja vastu, et tuvastataks, et teatud lepingutingimused on ebaõiglased, ning et saavutada alusetult nõutud summade väljaandmine.

21. Põhikohtuasja kontekstis vaidles krediitiasutus vastu sellele, et hagejaid võiks kvalifitseerida „tarbijateks“ direktiivi 93/13 artikli 2 punkti b tähenduses, kuna osa summadest oli määratud ühe põhikohtuasja hageja majandustegevusega seotud vajaduste rahuldamiseks.

22. Niisuguses kontekstis peatas Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Varssavi-Wola rajoonikohus Varssavis, Poola) menetluse ja esitas Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 2 punkti b ja direktiivi põhjendusi tuleks tõlgendada nii, et need ei takista hõlmata mõiste „tarbija“ all majandustegevusega tegelevat isikut, kes on sõlminud ühiselt sellise tegevusega mittetegeleva laenuvõtjaga välisvaluutaga indekseeritud laenulepingu, kui laen oli mõeldud osaliselt kasutamiseks ühe laenuvõtja majandustegevuse eesmärkidel ja osaliselt tema majandustegevusega mitteseotud eesmärkidel, seejuures mitte nii, et majandustegevusega seotud osa oleks niivõrd marginaalne, et mängiks kõnealuse lepingu kontekstis vaid tähtsusetut rolli ning majandustegevusväline osa oleks domineeriv?
2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 2 punkti b ja direktiivi põhjendusi tuleb tõlgendada nii, et selles sättes sisalduv mõiste „tarbija“ hõlmab ka isikut, kes lepingu sõlmimise hetkel tegeles majandustegevusega, samas kui teine laenuvõtja aga sellise tegevusega ei tegelenud, kusjuures seejärel sõlmisid mõlemad isikud pangaga välisvaluutaga indekseeritud laenulepingu, mille kapitali kasutati osaliselt ühe laenuvõtja majandustegevuse eesmärgil, osaliselt aga majandustegevusvälisel eesmärgil, olukorras, kus majandustegevusega seotud osa ei ole marginaalne ega mängi kõnealuse lepingu kontekstis vaid tähtsusetut rolli, kus aga majandustegevusväline osa on domineeriv, ning kus ilma laenukapitali kasutamisetä majanduslikul eesmärgil ei oleks võimalik seda kasutada majandustegevusvälisel eesmärgil?“

III. Õiguslik analüüs

A. Sissejuhatavad märkused

23. Kaks eelotsuse küsimust on omavahel tihedalt seotud ja neist esimene käsitleb sisuliselt küsimust, kas kohtuotsuses Gruber⁶ seoses direktiivi 93/13 artikli 1 tõlgendusega välja töötatud kriteerium on kohaldatav või mitte, ning teine korda ning tingimusi, mille täidetuse korral võib direktiivi 93/13 tähenduses tarbijaks pidada isikut, kes allkirjastab kahesuguse eesmärgiga lepingu, osaliselt kaubandustegevuse ja osaliselt isiklikul eesmärgil.

24. Enne õigusliku analüüsi juurde asumist on minu arvates kasulik korrata üle kohtuasja mõni oluline asjaolu, mis aitavad analüüsi esemeks olevat olukorda paremini piiritleda.

25. Kaks abikaasat sõlmivad laenulepingu maja ostuks. Üks kahest tegeleb majandustegevusega, millega seoses ta on krediidasutusega laenulepingu sõlminud. Kinnisvara ostuks laenu taotlemise hetkel teeb krediidasutus laenuandmise tingimuseks, et see võlausaldaja, kes võttis laenu majandustegevusega seotud põhjustel, selle ära maksaks. Ligikaudu kolmandik saadud summast katab juba kutsetegevusest tulenevatel põhjustel võlgnikuks oleva laenuvõtja varasema võla ja kaks kolmandikku sellest summast katavad majaostuga seotud kulud ning kahe laenuvõtja muud isiklikud vajadused. Varem kutsealastel põhjustel laenu võtnud isiku abikaasa ei ole esimesena nimetatud isiku kutsetegevusega seotud.

26. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu eelotsuse küsimustele vastamiseks tuleb direktiivi 93/13 kohaselt kvalifitseerida, mis staatus on kahel füüsilisel isikul, kes on sõlminud lepingu osaliselt isikliku tarbimise eesmärkidel ja osaliselt eesmärkidel, mis kuuluvad neist ühe kaubandus- või kutsetegevuse hulka, arvestades, et tarbimislaenu kaubandus- või kutsealane eesmärk on lepingu üldökonomias oluline, kuigi mitte peamine. Järelikult kerkib üles küsimus, kas neid saab ebaõiglaste tingimuste vastase kaitse kohaldamise eesmärgil pidada „tarbijateks“ või mitte.

27. Selleks on õigusraamistikku ja Euroopa Kohtu praktikat arvestades kaks võimalikku tõlgendust.

28. Ühelt poolt tõlgendus, millele tuginevad põhikohtuasja hagejad, Poola valitsus ja komisjon, mille kohaselt jääb hagejate olukord tarbijate mõiste piiresse, arvestades kutsetegevuse eesmärgi piiratust ja mittedomineerivust laenulepingu üldises kontekstis, kohaldades suuniseid, mis lähtuvad direktiivi 2011/83 ja muudes hilisemates tarbijakaitse valdkonna õigusaktides⁷ sisalduvast tarbija mõistest.

29. Sellega vastandub teiselt poolt tõlgendus, mida toetab ainult põhikohtuasja kostja, ja mille kohaselt ei ole käesoleval juhul täidetud tingimused, et kohaldada kaitset, millele hagejad tuginevad, sest kaubanduslik või kutsealane eesmärk ei ole nii marginaalne, et sel oleks

⁶ Vt 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsus Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32).

⁷ Eelkõige direktiiv 2013/11/EL ja määrus nr 524/2013.

laenulepingu üldises kontekstis kaduvväike osa, kohaldades analoogia alusel suuniseid, mille Euroopa Kohus sõnastas otsuses Gruber⁸, kus säte, mida Euroopa Kohus tõlgendas, oli 1968. aasta Brüsseli konventsioon kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades.⁹

30. Sel põhjusel pean vajalikuks esitada lühianalüüs tarbija mõiste kohta liidu õiguses, enne kui liigun edasi vastuse ettepanekute juurde, mille eelotsuseküsimumuste osas esitan.

1. *Tarbija mõiste Euroopa Liidu õiguses*

31. Eeldusel, et seadusandlikud erinevused üksikute liikmesriikide õiguskorras on majandusintegratsiooni takistus, kiitsid Euroopa institutsioonid 90ndatel aastatel heaks teatavad direktiivid sätete ühtlustamise kohta, andes nii tarbijale kauba ja teenuste ostmisel suurema kaitse¹⁰.

32. Liidu õiguskorras ei ole hetkel tarbija mõistel ühtset määratlust. Kuivõrd liidu esimeses õiguses konkreetne määratlus puudub, varieerub tarbija mõiste teisese õiguse allikates suuremal või väiksemal määral vastavalt asjasse puutuva meetme eesmärgile.

33. Liidu lepinguõiguses kaldutakse tarbija mõistet iseloomustama ühtmoodi, keskendudes tarbija „nõrkuse“ arvessevõtmisele võrreldes vastaspoole ehk kaupleja või äriühinguga: seda lähtuvalt nii eri ulatuses teabe valdamisest kui ka kaalust läbirääkimistel – asjaolud, mis nõuavad erinevat õiguslikku kaitset võrreldes ülejäänud isikutele tagatud kaitsega.

34. Esimestel sekkumistel kauplejate ja tarbijate vahelistesse suhetesse oli sektoripõhine laad. Direktiiv 93/13 on aga üldkohaldatav õigusakt, mis hõlmab kõiki tarbija ja kaupleja vahelisi lepinguid, millega sätestatakse esimest korda sisuline kaitse tarbija ja kaupleja vahelistes suhetes¹¹. Eelkõige on põhjendusi 2, 5 ja 6 lugedes ilmne selle seadusandliku sekkumise vajalikkus siseturu elluviimiseks: liikmesriikidevahelised seadusandlikud erinevused ebaõiglaste lepingutingimuste valdkonnas olid eri liikmesriikides takistuseks kaupade vabale liikumisele ja järelikult majandusintegratsioonile.

35. Mis puudutab tarbija mõistet, siis on tarbija sama direktiivi artikli 2 punktis b määratletud kui „füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus- ega kutsetegevusega“.

36. Seda mõistet tuleb lugeda vastandatuna müüja või teenuse osutaja mõistega – mis on sätestatud sama direktiivi artikli 2 punktis c – kes on määratletud kui „füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga hõlmatavate lepingute raames toimib eesmärkidel, mis on seotud tema kaubandus-, majandus- või kutsetegevusega, olenemata sellest, kas ettevõtte on era- või riigiomanduses“.

⁸ Vt 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsus Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32).

⁹ 1968. aasta Brüsseli konventsioon kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 1998, C 27, lk 1–33), edaspidi „Brüsseli konventsioon“.

¹⁰ Cassano, G., Dona, M., Torino, R., *Il diritto dei consumatori*, (toimetaja), Giuffrè, Milano, 2021, lk 14.

¹¹ Caringella, F., *Il lungo viaggio verso la tutela del consumatore quale contraente per definizione debole*, avaldatud väljaandes Caringella, F., De Marzo, G., *I contratti dei consumatori*, Torino, 2007, lk 1–51.

37. Tarbija ja kaupleja mõistetele on analoogne sisu direktiivis 2011/83, direktiivis 2013/11¹² ja määruses nr 524/2013.

38. Seega ilmneb, et tarbija ja kaupleja eristamise kriteerium seisneb pigem lepingu eesmärgi mitteseotuses lepingupartneri kutsetegevusega kui „lepingupartnerite omadustes“.¹³

39. Kuna tarbija mõiste sõltub sellest, kas lepingu eesmärk taandub kutsetegevusele või mitte¹⁴, tuleb seejärel märkida, kuidas viidatud kriteerium on konkreetse lepinguga *seotud*.

40. Euroopa Kohtu poolt kasutusele võetud parameeter on objektiivne. Nagu kohtujurist Mischo kohtuasjas Di Pinto märkis, määratletakse tarbija mõiste alla kuuluvaid inimesi „mitte abstraktselt, vaid selle põhjal, mida nad konkreetsetel teevad“¹⁵.

41. Seega on välistatud lepingupartnerite kavatsustele taandatav subjektiivne lähenemisviis; kinnitust leiab objektiivne lähenemisviis, kuid direktiivide soovitud toime ja kaitsemeetmete seisukohast, mis on vajalikud ka turul tarbijate usalduse tugevdamiseks¹⁶ – see on turu tõhusaks toimimiseks asendamatu.

42. Selle tulemusel võib ka kaupleja, isegi õigusabi lepingute valdkonnas spetsialiseerunud advokaat¹⁷, või isik, kes täidab müüja või teenuse osutaja ülesandeid, saada kasu tarbijatele antud kaitsest.

43. Selle kohta võib seega järeldada, et liidu õigusallikate ja Euroopa Kohtu praktika allikate areng toimub tarbijate suurema kaitse suunas, kuid alati tasakaalus muude vabadustega ja analüüsi viimase tasemenähtena ühisturu tõhusa toimimisega, jättes aga piisava paindlikkuse mõiste osas, et võimaldada hõlmata kõiki olukordi, milles kaitsevajadus objektiivselt tekib.

44. Kogu kord põhineb eeldusel, mille kohaselt uued turumudelid asetavad tarbijad nõrgemas positsiooni, kuna tarbijal puudub lepingute sõlmimisel tegelik läbirääkimisjõud ja kuna talle kättesaadavat teavet on vähe, mistõttu ta on sunnitud konkreetsetel juhul kaupleja tingimusi täitma kriitilise analüüsita ja ilma, et ta saaks neid mõjutada.

2. Tarbija mõiste segalepingutes või kahesuguse eesmärgiga lepingutes

45. Segalepingud või kahesuguse eesmärgiga lepingud on lepingud, mis sõlmiti eesmärkidel, mis kuuluvad osaliselt isiku kaubandustegevuse hulka ja osaliselt isiklikku laadi eesmärkide hulka.

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 21. mai 2013. aasta direktiiv 2013/11/EL tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise kohta, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 2006/2004 ja direktiivi 2009/22/EÜ (ELT 2013, L 165, lk 63–79), edaspidi „direktiiv 2013/11“.

¹³ Vt 30. mai 2013. aasta kohtuotsus Asbeek Brusse ja de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 30), 15. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Šiba (C-537/13, EU:C:2015:14, punkt 21) ja 3. septembri 2015. aasta kohtuotsus Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, punkt 17).

¹⁴ Vt 30. mai 2013. aasta kohtuotsus Asbeek Brusse ja de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 30).

¹⁵ Kohtujurist Mischo ettepanek kohtuasjas Di Pinto (C-361/89, ei avaldata, EU:C:1990:462, punkt 19).

¹⁶ Lisaks keskendutakse Euroopa Liidu lepinguõiguses ühisturu suhtes tarbijate usalduse tugevdamisele, mida kinnitab asjaolu, et valdkondlikud õigusaktid on vastu võetud enamjaolt õiguslikul alusel, mis käsitleb siseturu rajamist (nüüd ETLT artikkel 114). Selles keskkonnas peetakse tarbijat majanduslikult keskmiselt mõistlikuks osalejaks, kelle huve ei kaitsta ainult turu õigesti toimimise eesmärgil vaid ka selle kaudu, mis on tarbijakaitse eesmärk Euroopa Liidu õiguses, vt Mengozzi, P., *Il principio personalista nel diritto dell'Unione europea*, Padova, 2010, eelkõige lk 60–98.

¹⁷ Vt 15. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Šiba (C-537/13, EU:C:2015:14, punktid 23 ja 24) ja 3. septembri 2015. aasta kohtuotsus Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, punkt 24).

46. Euroopa Kohus käsitles lepingupartneri positsiooni kvalifitseerimist kahesuguse eesmärgiga lepingus esimest korda kohtuotsuses Gruber.¹⁸

47. Viidatud kohtuasjas tugines hageja kaitsele, mille Brüsseli konventsioon tarbijatele artiklite 13, 14 ja 15 kohaselt tagas, st õigusele pöörduda kohtusse liikmesriigis, kus kohustus täideti, mitte selle liikmesriigi kohtusse, kus on kostja elukoht.

48. Kuna tegemist oli kahesuguse eesmärgiga lepinguga, paluti Euroopa Kohtul täpsustada, kas määrav kriteerium on vaidlustatud lepingu era- või kutsealane eesmärk.

49. Euroopa Kohus leidis, et füüsilise isiku võib kvalifitseerida tarbijaks ainult osas, milles „majandus- või kutsetegevusega seotud eesmärk on teisejärguline ning seda võib pidada kogu kõnealuse tehingu kontekstis tähtsusetuks; sellel, kas majandus- või kutsetegevusega mitteseotud eesmärk on põhieesmärk, ei ole siinkohal tähtsust“¹⁹.

50. Järelikult kasutatakse kohtuasjas Gruber Euroopa Kohtule esitatud menetlusküsimuse konkreetsetes kontekstis selleks, et käsitada määruses sätestatud eesmärkidel tarbijana isikut, kes allkirjastab müüja või teenuse osutajaga kahesuguse eesmärgiga lepingu, kriteeriumit, mida võime nimetada „teisejärgulisuse kriteeriumiks“.

51. Direktiiv 93/13 ei reguleeri sõnaselgelt tarbija mõistet kahesuguse eesmärgiga lepingute korral.

52. Direktiivi 2011/83 põhjenduses 17 on aga kinnitatud, et: „[...] kui aga leping on sõlmitud eesmärkidel, mis on osaliselt seotud isiku kaubandustegevusega ja osaliselt mitte (kahesuguse eesmärgiga lepingud) ning kaubanduslik eesmärk on piiratud ega ole lepingu kontekstis domineeriv, tuleks ka antud isikut lugeda tarbijaks“.

53. Sarnaseid väljendeid kasutatakse direktiivi 2013/11 põhjenduses 18 ning määruse nr 524/2013 põhjenduses 13.

54. Analüüsitava sätte reguleerib seega seda, mida võib nimetada „mittedomineerivuse“ kriteeriumiks. Järelikult võib ka isiku, kes tegutseb osaliselt oma kutsetegevuse raames, kvalifitseerida tarbijaks osas, milles – vaatamata sellele, et see ei ole tähtsusetu – võib kaubanduslikku või kutsealast eesmärki pidada lepingu üldises kontekstis mittedomineerivaks.

B. Eelotsuse küsimused

1. Esimene eelotsuse küsimus

55. Esimese eelotsuse küsimusega küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, millistel tingimustel võib laenuvõtja, kes on sõlminud laenulepingu osaliselt kaubandus- või kutsetegevuse eesmärkidel ja osaliselt isikliku tarbimise eesmärkidel, koos teise laenuvõtjaga, kes tegutseb üksnes isikliku tarbimise eesmärgil, olla hõlmatud direktiivi 93/13 artikli 2 punktis b sätestatud

¹⁸ Vt 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsus Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32).

¹⁹ Vt 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsus Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32, punkt 54). Sama seisukoha võttis Euroopa Kohus hiljuti 25. jaanuari 2018. aasta kohtuotsuses Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37, punkt 32) ja 14. veebruari 2019. aasta kohtuotsus Milivojević (C-630/17, EU:C:2019:123, punkt 91).

tarbija mõistega, ja kas sisuliselt on kaheksuguse eesmärgiga lepingute korral eelistatav suund, mida Euroopa Kohus väljendas kohtuotsuses Gruber, või see, mis tuleneb direktiivi 2011/83 põhjendustest ja hilisematest seadusandlikest meetmetest.²⁰

56. Nagu eespool meenutasin, tulenevad allikate ja kohtupraktika analüüsist kaks võimalikku tõlgendust, mille saab kokku võtta kriteeriumiga, mis seisneb kaubandusliku või kutsetegevusliku eesmärgi „marginaalsuses“ ja „mittedomineerivuses“ võrreldes isikliku tarbimise eesmärgiga.

57. Aspektid, mida tuleb analüüsida, et valida üks või teine tõlgendus, on esimest eelotsuse küsimust puudutavas osas: kohtuotsuses Gruber viidatud (menetluslike) **allikate** ja direktiivi 93/13 **erinev ratio legis** ning hilisemad tarbijate kaitse valdkonna (materiaalõigus) seadusandlikud meetmed²¹ ja vastava tõlgenduse ulatus; tarbijalepingu sõlminud **isikute sisuline positsioon** ja lepingu sõlmimise **tegelikud eesmärgid**, et tagada direktiivi soovitud toime, mida eelkõige ebaõiglaste lepingutingimuste valdkonnas liiga kitsas tõlgendus oluliselt kahjustaks; **direktiivi 93/13 eesmärkide tihe side hilisemate direktiividega**.

58. Mis puudutab kohtuasjas Gruber tõlgendatud allikate ja direktiivi 93/13 **erinevat ratio legis't** on viimase eesmärk sisuliselt taastada tasakaal tarbija ja müüja või teenuse osutaja vahelises suhtes, kujundades suhted sümmeetriliselt ümber.²²

59. Nagu juba kirjeldasin, on direktiiviga rakendatava kaitsesüsteemi aluseks eeldus, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja omab vähem teavet, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuste osutaja varem välja töötatud tüüptingimustega, ilma et tal oleks võimalik kuidagi mõjutada nende tingimuste sisu.²³

60. Niisugust nõrgemat olukorda arvestades on direktiivi 93/13 artikli 6 lõikes 1 sätestatud, et ebaõiglased tingimused ei ole tarbijatele siduvad. See on imperatiivne säte²⁴, mille eesmärk on asendada lepingupartnerite õiguste ja kohustuste vaheline formaalne tasakaal tegeliku tasakaaluga, mis taastab nende vahel võrdsuse.²⁵ Euroopa Kohus on korduvalt kinnitanud, et direktiivi artikli 6 lõiget 1 tuleb pidada võrdväärseks riigisiseste normidega, mis on riigisiseses õiguskorras avaliku korra normide tasemel.²⁶ Lisaks tuleb arvesse võtta, et nagu komisjon oma seisukohtades²⁷ märkis, kehtib see kvalifikatsioon kõigi artikli 6 eesmärgi saavutamiseks vajalike direktiivi sätete kohta²⁸.

²⁰ Eelkõige direktiiv 2013/11/EL ja määrus nr 524/2013.

²¹ Eelkõige direktiiv 2013/11/EL ja määrus nr 524/2013.

²² Vt 30. mai 2013. aasta kohtuotsus Asbeek Brusse ja de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 31), 15. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Šiba (C-537/13, EU:C:2015:14, punkt 22) ja 3. septembri 2015. aasta kohtuotsus Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, punkt 19).

²³ Vt 30. mai 2013. aasta kohtuotsus Asbeek Brusse ja de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 31), 15. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Šiba (C-537/13, EU:C:2015:14, punkt 22) ja 3. septembri 2015. aasta kohtuotsus Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, punkt 19).

²⁴ Vt 26. oktoobri 2006. aasta kohtuotsus Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, punkt 36), 6. oktoobri 2009. aasta kohtuotsus Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 30), 9. novembri 2010. aasta kohtuotsus VB Pénzügyi Lízing (C-137/08, EU:C:2010:659, punkt 47), 15. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Pereničová ja Perenič (C-453/10, EU:C:2012:144, punkt 28), 14. juuni 2012. aasta kohtuotsus Banco Español de Crédito (C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 40), 17. juuli 2014. aasta kohtuotsus Sánchez Morcillo ja Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, punkt 23) ja 3. septembri 2015. aasta kohtuotsus Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, punkt 19).

²⁵ 3. septembri 2015. aasta kohtuotsus Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, punkt 19).

²⁶ Vt 6. oktoobri 2009. aasta kohtuotsus Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, punkt 52), 16. novembri 2010. aasta kohtumäärus Pohotovosť (C-76/10, EU:C:2010:685, punkt 50) ja 21. detsembri 2016. aasta kohtuotsus Gutiérrez Naranjo jt (C-154/15, C-307/15 ja C-308/15, EU:C:2016:980, punkt 54).

²⁷ Euroopa Komisjoni seisukohad, punkt 29.

²⁸ Vt 30. mai 2013. aasta kohtuotsus Asbeek Brusse ja de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, punkt 44).

61. Direktiivis 93/13 sisalduvate sätete kohustuslik laad ja nende sätetega seotud konkreetsed tarbijakaitseõuded panevad seega eelistama tarbija mõiste laia tõlgendamist, et tagada direktiivi soovitud toime.

62. Brüsseli konventsiooni artiklis 14 sisalduvate sätete ja nüüd määruse 44/2001²⁹ ning määruse 1215/12³⁰ sätete eesmärk on kaitsta tarbijat menetluslikust seisukohast, kehtestades erandi kostja elukohajärgse kohtu alluvuse üldreeglit, mille kohaselt ühes liikmesriigis elavad inimesed on kostjad selle liikmesriigi pädevas kohtus. Nendega ei viidud sisse tarbijate üldist kaitset, vaid määratleti üksnes tarbijalepingute juhud, millele kohaldatakse erikaitset kohtualluvuse sätete tähenduses. Euroopa Kohus rõhutas kohtuotsuses Gruber, et „üks Brüsseli konventsiooni põhieesmärke on, et sama kohtuasja lahendamine ei kuuluks mitme erineva kohtu pädevusse“.³¹

63. Kohtuotsus Gruber puudutas seega küsimust, kuidas tõlgendada tarbijakaitselepingute valdkonna kohtualluvust käsitlevaid õigusnorme, millega kehtestatakse erand üldreeglit, mille kohaselt allub kohtuvaidlus kostja elukohariigi kohtutele. Järelikult on tegemist tarbija materiaalõiguslikust kaitsest erineva valdkonnaga; valdkond, millesse kohtuotsus Gruber kuulub, on menetlusõiguse valdkond. Nagu komisjon³² õigesti märkis, lähtus tema poolt tarbija mõistele antud piiratud tõlgendus asjaolust, et see säte on põhimõtteliselt erand kohtualluvuse normist.³³ Kuna tegemist on erandiga, saab seda tõlgendada ainult kitsalt.³⁴

64. Kõnealuste määruste normide *ratio legis* hõlmab täiendavaid kaalutlusi võrreldes nõrgema lepingupartneri kaitsega, et tasakaalustada tarbijakaitset täiendavate vajadustega, mis samuti kaitset väärivad: lahenduste ettenähtavus ja õiguskindlus,³⁵ vältimaks lepingupartnerite kaalutusõigust kohtu valikul, mis tuleks rahvusvaheliste kaubandussuhete kindluse arvelt³⁶. Määruse 1215/12 süsteemis ei piisa nimelt läbirääkimisjõu tasakaalu puudumisest kaupleja ja tarbija vahelises suhtes, et põhjendada kohtualluvuse üldnormidest kõrvalekaldumist; lisaks on vaja, et tarbija oleks sõlminud konkreetset liiki lepingu.

65. Direktiivis 93/13 sisalduvate sätete imperatiivsusest ja sellest lähtuvast tarbija erikaitse vajadusest ebaõiglase lepingutingimuste korral tuleneb vajadus analüüsida tähelepanelikult tarbijalepingu sõlminud **isikute sisulist positsiooni** ning lepingu sõlmimise tegelikke eesmärke.

²⁹ Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42), edaspidi „määrus nr 44/2001“.

³⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2012. aasta määrus (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (ELT 2012, L 351, lk 1), edaspidi „määrus nr 1215/12“.

³¹ 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsus Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32, punktid 43 ja 44).

³² Komisjoni seisukohad, punkt 23.

³³ 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsus Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32, punkt 43).

³⁴ Vt 21. juuni 1978. aasta kohtuotsus Bertrand (150/77, EU:C:1978:137, punktid 17 ja 18), 19. jaanuari 1993. aasta kohtuotsus Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1993:15, punktid 14–16), 3. juuli 1997. aasta kohtuotsus Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337, punkt 13), 19. veebruar 2002. aasta kohtuotsus Besix (C-256/00, EU:C:2002:99, punktid 26 ja 27 ning seal viidatud kohtupraktika), 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsus Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32, punktid 43 ja 44), 25. jaanuari 2018. aasta kohtuotsus Schrems (C-498/16, EU:C:2018:37, punkt 37), 14. veebruar 2019. aasta kohtuotsus Milivojević (C-630/17, EU:C:2019:123, punkt 21), 28. jaanuari 2015. aasta kohtuotsus Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, punkt 23).

³⁵ „Tõlgendus, millega leitakse Brüsseli konventsiooni artikli 13 esimese lõigu tähenduses, et tegemist ei ole tarbijaga, kui kauba või teenuse kasutamise eesmärk ja kõnealuse isiku majandus- või kutsetegevus on märkimisväärselt seotud, on ka kõige paremini kooskõlas kõnealuse konventsiooni aluspõhimõtetele olevate õiguskindluse ja õiguspärase ootuse põhimõtetele, st et potentsiaalne kostja võib eeldada, millisesse kohtusse võib teda kaevata“, vt 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsus Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32, punkt 45).

³⁶ Vt selle kohta ka Poola valitsuse seisukohad, punkt 27, lk 9.

66. Selleks, et mitte kahjustada direktiivi soovitud toimet, on vaja võtta kasutusele kahesuguse eesmärgiga lepingu sõlminud tarbija võimalikult lai mõiste, et vältida seda, et kaupleja saab ebaõiglaseid lepingutingimusi käsitlevate imperatiivsete sätete kohaldamisest kergesti kõrvale hoida, kehtestades need üksnes põhjusel, et finantseerimistaotluses esinevad samal ajal kaubandusliku või kutsetegevusega laialt seotud eesmärgid³⁷.

67. Käesolev kohtuasi on näide sellisest riskist: toimiku põhjal oli laenu taotlejate selge peamine eesmärk (kui mitte ainus) pere eluaseme ostmine, ainult üks kahest taotlejast tegeles kutsetegevusega, krediidiandja tegi eespool viidatud isiklikel põhjustel taotletud laenu andmise sõltuvaks varasema, ühe taotleja kutsetegevusega seotud võla tasumisest; kutsetegevusega seotud võla tasumiseks makstud summa oli ligikaudu kolmandik laenu kogusummast.

68. Nagu Poola valitsus on väitnud ning millega tuleb nõustuda, „[v]õeti direktiiv 93/13/EMÜ vastu selleks, et kaitsta tarbijaid sellist liiki käitumise eest, st selliste tingimuste kehtestamise eest, mida nad kuidagi mõjutada ei saa ning mis rikuvad seetõttu nende õigusi ja huve. Järelikult ei saa tarbijat ilma jätta direktiivi 93/13/EMÜ kaitsest ainult sellepärast, et müüja või teenuse osutaja kehtestas talle lepingus, mis sõlmiti kaubandusega mitteseotud eesmärgil, lepingutingimuse, mis viitab tema kaubandustegevusele“³⁸.

69. Viimase aspektina, nagu põhikohtuasja hagejad väitsid,³⁹ kaasneks Euroopa Kohtu poolt kohtuasjas Gruber antud tõlgenduse järgimisega see, et väidetaval tarbijal oleks kohustus tõendada kohtus oma nõuet põhjendavaid asjaolusid⁴⁰ direktiivi 93/13 süsteemi alusel, kus ebaõiglase lepingutingimuste vastasele kaitsele tugineva isiku tarbijastaatust hindab riigisisene kohus omal algatusel⁴¹.

70. **Direktiivis 93/13 sisalduva korra eesmärkide** analüüsi juurde minnes ei jää märkamatuks nende **tihe seotus hilisemate direktiivide eesmärkidega**⁴² – asjaolu, mis ajendab eelistama tarbija mõiste ühtset ja laia tõlgendust.

71. Direktiiviga 2011/83 on kauplejatega sõlmitud lepingute valdkonnas tagatud kaitse osas tegelikult taotletud direktiiviga 93/13⁴³ sama eesmärki ning direktiivi 2011/83 artiklis 2 sätestatud tarbija mõiste on neis kahes õigusaktis praktiliselt sama. Tarbija mõistega seotud samad kaalutlused kehtivad ka direktiivi 2013/11 ja määruse nr 524/2013 suhtes.

72. Eespool viidatud õigusaktide sideme direktiiviga 93/13 muudab veelgi ilmsemaks asjaolu, et direktiiviga 2011/83 muudeti direktiivi 93/13, lisades sinna artikli 8a. Mõlemaid võib üldjuhul samale lepingule samal ajal kohaldada, mis ei ole juhuslik⁴⁴. Kahe direktiivi vahelist sidet tõstis hiljuti esile liidu seadusandja, kiites heaks direktiivi 2019/2161⁴⁵, millega muudetakse direktiivi 93/13, ning direktiivi 2011/83, seoses liidu tarbijakaitsenormide ajakohastamise ja nende täitmise paremini tagamisega.

³⁷ Vt selle kohta Poola valitsuse seisukohad, punkt 30.

³⁸ Poola valitsuse seisukohad, punkt 30.

³⁹ Hageja seisukohad, lk 7.

⁴⁰ Vt 20. jaanuari 2005. aasta kohtuotsus Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32, punkt 46).

⁴¹ Vt 4. juuni 2015. aasta kohtuotsuse Faber (C-497/13, EU:C:2015:357) resolutsioon.

⁴² Vt kohtujurist Cruz Villalón ettepanek kohtuasjas Costea (C-110/14, EU:C:2015:271, punkt 44).

⁴³ Vt 15. aprilli 2021. aasta kohtumäärus MiGame (C-594/20, EU:C:2021:309, punkt 28).

⁴⁴ Tingimusel, et tegemist on lepinguga, mis kuulub direktiivi 2011/83 kohaldamisalasse.

⁴⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. novembri 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/2161, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 98/6/EÜ, 2005/29/EÜ ja 2011/83/EL, et ajakohastada liidu tarbijakaitsenorme ja tagada paremini nende täitmine (ELT 2019, L 328, lk 7).

73. Seega jagan komisjoni seisukohta, mille kohaselt „tarbija mõiste süstemaatiline tõlgendus toetab selle mõiste horisontaalset määratlust direktiivi 93/13/EMÜ ja muude Euroopa Liidu tarbijaõiguse aktide tähenduses, eelkõige direktiivi 2011/83/EL, tarbijavaidluste kohtuvälise lahendamise direktiivi ja tarbijavaidluste internetipõhise lahendamise määruse tähenduses. Viidatud õigusaktide põhjendustes sisalduvaid selgitusi tuleks kohaldada direktiivi 93/13/EMÜ alusel, sest need aktid on direktiiviga funktsionaalselt seotud ning võeti vastu eesmärgiga kaitsta tarbijat kui nõrgemat poolt lepingu kauplejaga“⁴⁶.

74. Analüüs, mis siiani direktiivi 93/13 ja direktiivi 2011/83 (ning hilisemate õigusaktide) vaheliste suhete kohta läbi viidud on, võimaldab minu arvates ümber lükata kostja kaalutlused, mis on vastuolus tarbija mõiste laia tõlgendusega, mis langeb kokku direktiivi 2011/83 ja hilisemate direktiivide põhjendustes sisalduva mõistega. Need keskenduvad eelkõige direktiivide 93/13 ja 2011/83 erinevatele kohaldamisaladele ning asjaolule, et kuna direktiiv 2011/83 on kohtuasja asjaoludest hilisem, ei ole selles sisalduv tarbija mõiste kahesuguse eesmärgiga lepingu korral käesoleval juhul kohaldatav.

75. Seoses direktiivide erineva kohaldamisalaga määrin eeltoodud argumentide edasiarendamiseks ainult seda, et kahesuguse eesmärgiga lepingute määratlus ei sisaldu üksikasjalikes õigusnormides, vaid „põhjendustes“, millel on teadaolevalt tõlgenduslikke suuniseid andev kaal, ilma et need oleksid õiguslikult siduvad.

76. Mis puudutab *ratione temporis* kohaldatava õigusega seotud kaalutlusi, siis ei ole tegemist hiljem vastu võetud direktiivide korra varem olemas olnud olukorrale kohaldamisega, vaid üksnes teleoloogilise suunaga tõlgenduse rakendamisega, mida eelistati juba siis, kui jõus oli ainult direktiiv 93/13, ning mille liidu seadusandja hiljem vastuvõetud meetmetes selgelt sätestas.

77. Kohtujurist Villalóni esitatud kaalutlusi korrates määrin selle kohta, et direktiivi 2011/83 ettevalmistustöödest⁴⁷ tuleneb, et põhjendus 17 kujutas endast kompromissi Euroopa institutsioonide vahelistes läbirääkimistes, mis seisnes võimaluses tõlgendada kahesuguse eesmärgiga lepingu sõlminud tarbija mõistet kooskõlas nn domineeriva eesmärgi kriteeriumi künnisega⁴⁸. Ka direktiivi 2011/83 ettevalmistavad tööd kinnitavad, et põhjenduse 17 ulatust võib pidada seotuks ainult konkreetselt direktiiviga 2011/83.

78. Eeltoodud kaalutlusi arvestades olen seisukohal, et kasutusele tuleb võtta tõlgendus, mis arvestab direktiivi soovitud toimet; süsteemi, milles õigusakt paikneb; ülesandeid, mida see täidab, ning sellest tulenevalt valida tarbija mõiste kõige laiem tõlgendus, et kvalifitseerida isikut, kes sõlmib kahesuguse eesmärgiga lepingu, nagu see, mida sisaldavad eespool viidatud direktiivi 2011/83, direktiivi 2013/11 ja määruse nr 524/2013 põhjendused.

⁴⁶ Komisjoni seisukohad, punkt 22.

⁴⁷ Nõukogu 20. mai 2011. aasta dokument 10481/11, punkt 3, ja nõukogu 8. juuni 2011. aasta dokument 11218/11, lk 5.

⁴⁸ Euroopa Parlament esitas muudatusettepaneku, milles tehti sõnaselge ettepanek muuta tarbija mõiste määratlust, laiendades seda „füüsilisele isikule, kes käesoleva direktiiviga reguleeritud lepingute raames tegutseb eesmärgil, mis ei ole *tegelikult* seotud tema kutsetegevusega“. Järgnenud läbirääkimiste kestel nõustus Euroopa Parlament tarbija mõiste alles jätmisega, jättes välja määrsõna „tegelikult“ tingimusel, et seda määratlust selgitavas põhjenduses, mis põhines algul kohtuotsusel Gruber, asendatakse väljend „marginaalne“ väljendiga „domineeriv“; vt kohtujurist Cruz Villalóni ettepanek kohtuasjas Costea (C-110/14, EU:C:2015:271), punkt 42.

2. Teine eelotsuse küsimus

79. Teise eelotsuse küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus⁴⁹ sisuliselt Euroopa Kohtul – kui ma mitte just selgeimast sõnastusest õigesti aru sain – täpsustada kriteeriume, mis võimaldavad tal kindlaks teha, et kutsealane eesmärk, millest lähtuvalt üks laenuvõtjatest laenulepingu sõlmis, ei olnud domineeriv ning oli üksnes piiratud. Kahe küsimuse vahel on teatav kattuvus, kuna osa elemente, mis viitavad sellele, et ülekaalukas on kahesuguse eesmärgiga lepingus tarbija mõistele eespool esitatud tõlgendus, toimivad samal ajal kriteeriumidena, et teha kindlaks, kas laenuaotluses domineerib isiklik eesmärk kutsealase eesmärgi üle või mitte.

80. Selle kindlakstegemine, kas konkreetne juhtum on subsumeeritav tarbija mõiste alla, nagu see on eespool lahti kirjutatud, on igal juhul riigisisese kohtu ülesanne – ta peab „kõiki tõendeid ja eelkõige lepingutingimusi arvesse võttes kontrollima, kas ostjat saab kvalifitseerida „tarbijaks“ selle direktiivi tähenduses“⁵⁰.

81. See tähendab, et riigisisene kohus on kohustatud analüüsima kvalitatiivselt ja kvantitatiivselt kõiki elemente, mida on konkreetse kohtuasja lahendamiseks vaja, ning ta peab läbi viima kõikide konkreetse kohtuasja asjaolude täieliku hindamise, pöörates erilist tähelepanu käsitletava lepingu esemeks oleva kauba või teenuse laadile, mis on sobiv, et tõendada eesmärke, millest lähtuvalt kaup või teenus osteti.⁵¹

82. Sellest tulenevalt võib osa käesoleval juhul märgitud konkreetseid asjaolusid, nagu riigisisene kohus leidis, toimida üldkriteeriumidena, mille alusel kindlaks teha, kas kahesuguse eesmärgiga lepingu puhul on täidetud tingimus, et kutsealane eesmärk „ei domineeri“ isikliku eesmärgi üle.

83. Asjaolu, et segalepingu raames tegutsemisele vaatamata sõlmis laenuvõtja laenulepingu koos teise lepingupartneriga, kes tegutses ainult isikliku tarbimise eesmärgil, on asjasse puutuv ja võib täita ka sellise kriteeriumi ülesannet, mille alusel teha lepingu üldkontekstis kindlaks, kas kutsealane eesmärk on „domineeriv“ või mitte.

84. Osaliselt kutsealane eesmärk ei või „lihtsast“ tarbijast laenuvõtjat tema *staatusest* ilma jätta. Toimikust ilmneb, et akti väljatöötamise ja sõlmimise korrast tulenevalt oli laenuvõtjate sõlmitud laenuleping lahutamatu tehing. Kui selle tõttu, et üks kahest taotlejast järgis osaliselt kutsetegevuse eesmärki, jäetaks tunnustamata, et teine neist oli tarbija staatuses, oleks selle tagajärjeks see, et ka lihtsast tarbijast laenuvõtja jäetaks kaitsest ilma. Krediidiasutus oleks saanud teha laenuvõtjatele ettepaneku kahe eraldi lepingu sõlmimiseks, et eesmärgid ei kattuks.

85. Kindlasti on oluline⁵² ka asjaolu, mille kohaselt kostjast pank tegi laenu andmise sõltuvaks majandustegevuse raames võetud muu võla tasumisest (osa taotletud summast). Selle asjaolu olemasolu võib toimida eristava kriteeriumina selle kontrollimisel, kas kutsealane kriteerium „ei ole domineeriv“, sest konkreetsetes tehingus on kutsealane eesmärk olemas ainult niivõrd, kui võrd kaupleja selle „sätestab“⁵³.

⁴⁹ Vt samas tähenduses komisjoni seisukohad, punkt 32.

⁵⁰ Vt 3. septembri 2015. aasta kohtuotsus Costea (C-110/14, EU:C:2015:538), punkt 22.

⁵¹ Vt 3. septembri 2015. aasta kohtuotsus Costea (C-110/14, EU:C:2015:538), punkt 23.

⁵² Vt ka Poola valitsuse seisukohad, punkt 29.

⁵³ Vt komisjoni seisukohad, punkt 35, mille kohaselt: „konkreetse isiku kavatsuse asjakohasus konkreetse tehingu raames, et teha kindlaks, kas seda isikut võib pidada tarbijaks, tuleneb ka Euroopa Kohtu poolt kohtuasjas Kamenova kasutatud arutluskäigust“ [4. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus Kamenova (C-105/17, EU:C:2018:808, punkt 38)].

86. Kindlasti on asjakohane veel kvantitatiivne aspekt, st suhe kutsealastel eesmärkidel saadud summa suuruse ja isiklikel eesmärkidel saadud summa suuruse vahel. Käesoleval juhul näib üks kolmele suhe võivat osutada – koos muude asjaoludega, seal, kus need on tuvastatud – sellele, et kutsealane eesmärk „ei domineerinud“.

3. Euroopa Kohtu otsuse ajalise toime piiramine

87. Lõpetuseks palub põhikohtuasja kostja piirata kohtuotsuse ajalist toimet juhul, kui ei nõustuta artikli 2 punktis b sätestatud tarbija mõiste kitsa tõlgendusega.

88. Selle kohta märgin, et „Euroopa Kohus võib vaid äärmistel erandjuhtudel, kohaldades liidu õiguskorrale omast õiguskindluse üldpõhimõtet, piirata puudutatud isikute võimalust tugineda mõnele tema tõlgendatud õigusnormile, et vaidlustada heauskselt loodud õigussuhteid. Selleks et sellist piiramist saaks lubada, peavad olema täidetud kaks peamist tingimust, nimelt puudutatud isikute heausksus ja oht tõsiste probleemide tekkimiseks“⁵⁴.

89. Põhikohtuasja kostja ei ole aga esitanud täpseid ja asjakohaseid andmeid, et tõendada, et viidatud kaks nõuet on täidetud. Ta piirdub üldise osutamisega asjaoludele, millest ei piisa kõnealuste eelduste tõendamiseks.

90. Sel põhjusel leian, et see taotlus tuleb jätta rahuldamata.

IV. Ettepanek

91. Kõikide eelnevate kaalutluste põhjal teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie (Varssavi-Wola rajoonikohus Varssavis, Poola) esitatud eelotsuse küsimustele järgmiselt:

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 2 punkti b ning direktiivi põhjendusi

tuleb tõlgendada nii, et

nendega ei ole vastuolus hõlmata mõiste „tarbija“ all majandustegevusega tegelevat isikut, kes on sõlminud ühiselt sellise tegevusega mittetegeleva laenuvõtjaga välisvaluutaga indekseeritud laenulepingu, kui laen oli mõeldud osaliselt kasutamiseks ühe laenuvõtja kutsetegevuse eesmärkidel ja osaliselt tema majandustegevusega mitteseotud eesmärkidel, ja seda mitte ainult juhul kui majandustegevusega seotud osa oleks niivõrd marginaalne, et mängiks kõnealuse lepingu üldkontekstis vaid tähtsusetut rolli. Arvestades direktiivi 2011/83/EL põhjenduses 17 pakutud tõlgenduskriteeriume, piisab kahesuguse eesmärgiga lepingute korral sellest, et kaubanduslik eesmärk on niivõrd piiratud, et ei ole lepingu kontekstis domineeriv.

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 2 punkti b ja selle põhjendusi

tuleb tõlgendada nii, et

⁵⁴ Vt 11. novembri 2020. aasta kohtuotsus DenizBank (C-287/19, EU:C:2020:897, punkt 108 ja seal viidatud kohtupraktika).

küsimuse, kas kaubandus- või kutsetegevusega seotud eesmärk on lepingu üldkontekstis domineeriv, peab lahendama riigisisene kohus, kes peab läbi viima kõikide konkreetse kohtuasja asjaolude tervikliku hindamise. Selleks võib riigisisene kohus, kui kõne all on krediidasutuselt laenu taotlemise juhtum, arvestada oma hinnangu kriteeriumidena: kutsetegevuse eesmärkidel saadud summa ja isiklikel eesmärkidel saadud summa omavahelist suhestumist; asjaolu, et laenu taotles samal ajal isik, kes ei tegele ühegi kutse- ega kaubandustegevusega ja kes ei ole teise taotleja kaubandustegevusega seotud; isiklikeks eesmärkideks mõeldud laenu andmise võimalikku sõltuvaks tegemist sellise võla samaaegsest tasumisest, mis võeti kahest taotlejast ühe kaubandus- või kutsealastel eesmärkidel.